

УДК 338.2:336.7

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2025-2-2>**Купира М.І.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Луцького національного технічного університету***Шевчук О.А.***здобувач освітньої програми
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Луцького національного технічного університету***Kupyr Myroslava***Candidate of Economics Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
Lutsk National Technical University***Shevchuk Oleksandr***Applicant Educational-Professional Program
“Finance, Banking and Insurance”
Lutsk National Technical University*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ КОНЦЕПТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ЕКОСИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

MODERN TRENDS THE CONCEPT OF ENSURING FINANCIAL EFFICIENCY IN THE SYSTEM OF FORMING ECOSYSTEM STIMULATING FOR THE DEVELOPMENT ENTREPRENEURIAL STRUCTURES

АНОТАЦІЯ

У статті обґрунтовано концепт забезпечення фінансової ефективності в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур. Розроблено теоретико-прикладні аспекти формування фінансової ефективності з врахуванням сучасних тенденцій, що базуються на складових, які формують продуктивність екосистеми стимулювання розвитку підприємства. Обґрунтовано синергію забезпечення фінансової ефективності, що працює комплексно на основі трьох компонентів: фінансового результату, виробничої собівартості та фінансової рентабельності. Сформовано фактори впливу на підвищення рентабельності. Визначено, що в результаті посилення фінансової ефективності в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур генеруються нові ресурси та створюються додаткові можливості для кожного учасника.

Ключові слова: ефективність, фінансова ефективність, екосистема, підприємницькі структури, стимулювання розвитку.

ANNOTATION

In the article substantiates the concept of ensuring financial efficiency in the system of forming an ecosystem for stimulating the development of entrepreneurial structures. The concept formed based on the synergy of economic effect, financial effect and social effect. The economic effect enhances the ability and opportunity to increase production capacity. The financial effect enhances the ability and possibility to generate financial resources. Social impact enhances the ability and opportunity to create public goods. The theoretical and practical aspects of the formation of financial efficiency developed, taking into account modern trends. The concept based on the components that form the productivity of the ecosystem for stimulating the development of the enterprise. The synergy of ensuring the financial efficiency of the enterprise substantiated. It works comprehensively based on three components. This is the financial result, production cost and financial profitability. The essence of each category disclosed. The growth of financial results creates a financial basis for further

expanded reproduction, has the form of profit, is a synergy of financial, investment, operational activities and forms the strategy of the enterprise. The production cost of products is the current costs of the enterprise for the production of products, performed works and provided services, expressed in monetary terms. Profitability characterized by the level of profit that an enterprise receives in the reporting year per one monetary unit of funds invested in production. Theoretical studies conducted into the essence of financial profitability. Factors influencing the increase in profitability formed in the system of forming an ecosystem to stimulate the development of business structures. Such factors are investment, innovation, product, labor, regulatory, infrastructure, and organizational. It was determined that as a result of increasing financial efficiency in the system of forming an ecosystem to stimulate the development of entrepreneurial structures, new resources are generated, and additional opportunities are created for each participant.

Keywords: efficiency, financial efficiency, ecosystem, business structures, development stimulation.

Постановка проблеми. Фінансово-економічна діяльність підприємницьких структур протистоїть сьогодні численним викликам різного характеру, що порушують ефективність екосистеми стимулювання розвитку. Саме, нестабільність соціально-економічного становища та соціально-політичної ситуації спонукають підприємницькі структури до пошуку системного підходу щодо попередження ризиків та розробки концепту подолання диспропорцій в частині забезпечення фінансової ефективності. Ситуація ускладнюється асиметричними модифікаціями, що потребують від підприємства швидкої реакції на зміни в частині моніторингу фінансово-економічних показників на довгострокову перспективу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш ґрунтовні висновки щодо теоретико-прикладних засад забезпечення ефективності, оцінки та аналізу показників ефективності, фінансової результативності, витрат підприємства зроблено такими вчених як: Тешева Л.В. [4], Бержанір І.А. [5], Улянич Ю.В. [5], Гвоздей Н.І. [5], Пігуль Н.Г. [6], Бочкарьова Т.О. [6], Кулинич Р.О. [6], Правдюк Н.Л. [7], Чигріна К.О. [8], Гаватюк Л.С. [9], Дембіцька А.В. [9], Волинчук Ю.В. [10], Купира О.І. [10], Куцик П.О. [11], Вірт М.Я. [11], Герєга О.В. [11], Купира М.І. [3], Шейко Ю.О. [3], Климчук О.А. [3] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, різноманітність підходів до вирішення досліджуваної проблематики потребують концепту забезпечення фінансової ефективності в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур враховуючи сучасні тенденції та розробки стратегічних засад покращення фінансової діяльності підприємства.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є обґрунтування теоретико-прикладних аспектів забезпечення фінансової ефективності в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур та формування дієвого концепту фінансового оздоровлення з врахуванням сучасних тенденцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення ефективної діяльності підприємства є частиною менеджменту в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур, що виражається вдало підбраною стратегією та дієвою тактикою. Адже сформована екосистема, фактично є платформою, яка надає ресурс та можливість підприємству капіталізувати результати діяльності з найвищим ступенем ефективності. Тому, проблематика посилення фінансової ефективності, сьогодні набуває гострої актуальності, враховуючи зовнішні фактори впливу та внутрішні диспропорції в нарощенні потенціалу.

Надважливо сформулювати комплексний механізм та підібрати дієві інструменти, які будуть працювати на якісний результат та забезпечуватимуть фінансову стійкість в умовах війни. Ситуація вимагає комплексного дослідження фінансової ефективності та формування теоретико-прикладного концепту категорії з врахуванням сучасних тенденцій формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур.

Зазначимо, що фінансова неефективність підприємства посилюється відсутністю оцінки виявлення додаткових можливостей та прихованих резервів, пошуку додаткових джерел фінансування.

Тому, послідовність формування теоретико-прикладного концепту формування фінансової ефективності підприємства вимагає від нас теоретичного аналізу категорії, що ляжуть

в основу механізму забезпечення фінансової ефективності.

Сьогодні, економіка країни показує тенденцію до зниження фінансової ефективності суб'єктів господарювання. Це є великою проблемою, оскільки свідчить про ризик прискорення банкрутства діяльності підприємств, недоотримання коштів, неможливістю пошуку додаткових фінансових ресурсів, зниження рівня життя населення.

Теоретичні дослідження показали, що існує багато напрацювань та думок щодо визначення ефективності діяльності підприємства.

Наше завдання сформулювати такий концепт, який буде працювати для підприємницьких структур в системі формування екосистеми стимулювання розвитку.

І так, ефективність відносний показник рентабельності, що показує прибутковий результат діяльності підприємства. «Ефективність виробництва являє собою комплексне відбиття кінцевих результатів використання засобів виробництва і робочої сили за певний проміжок часу» [1]. Ми ж у свою чергу, трактуємо дану категорію базуючись на об'єкті дослідження, через ефективне використання ресурсів задіяних на виробництво та реалізацію продукції.

Тому, важливо з метою розуміння суті ефективності провести дослідження її складових, що формують продуктивність виробничої системи в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур (рис. 1).

Відповідно, реалізація концепту формування ефективності в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур потребує пошуку інструментів забезпечення, розробки стратегічного підходу та прикладних кроків щодо створення прибуткового фінансового ефекту.

Процес забезпечення фінансової ефективності підприємства потребує достатньої кількості фінансових ресурсів, що генеруються в результаті роботи трьох показників.

З цією метою сформуємо систему забезпечення ефективності в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур через ефект синергії трьох компонентів (рис. 2).

Синергія забезпечення фінансової ефективності в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур працює через взаємодію інструментів кожного з компонентів, концентрацію фінансових ресурсів та виконання завдань задля досягнення ефективного результату.

Першим компонентом в системі є фінансові результати що «відображають ефективність господарювання підприємства за всіма напрямками його діяльності: виробничою, збутовою, постачальницькою, фінансовою і інвестиційною, вони становлять основу економічного розвитку підприємства і зміцнення його фінансових відносин з партнерами» [2, с. 163]. Тобто, їх зростання

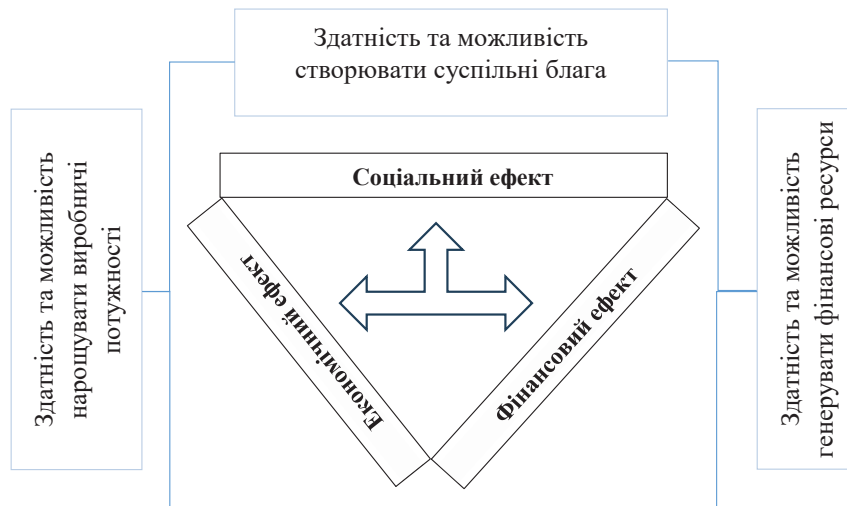

Рис. 1. Концепт формування ефективності в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур

Джерело: розроблено автором

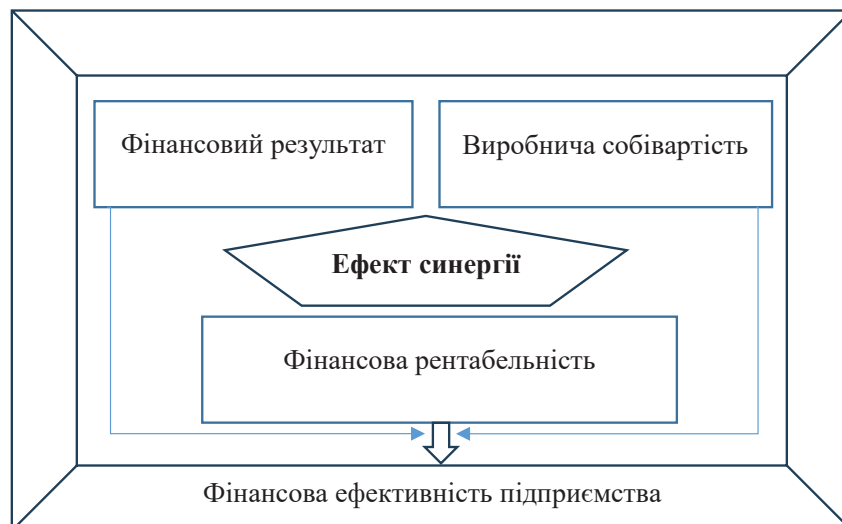

Рис. 2. Синергія забезпечення фінансової ефективності підприємства

Джерело: розроблено автором

створює фінансовий базис для подальшого розширеного відтворення, виступає у формі прибутку, окреслює ефективність фінансової, інвестиційної, операційної діяльності і є одним з показників формування стратегії діяльності підприємства. Адже, саме прибутковість входить в групу показників забезпечення ефективності фінансової діяльності через відношення прибутку до витрат, понесених в результаті роботи або інвестованого капіталу в цю діяльність.

«Прибуток є основним показником фінансової діяльності та генератором виробничої діяльності в частині новацій, оновлення та ефективності що в підсумку працює на якісний результат» [3, с. 60].

Погоджуємось з думкою авторів стосовно того, що «прибуток підприємства в умовах асиметричного розвитку виступає кінцевим прибутковим результатом, за якого проведені всі сукупні

витрати, враховані фінансові ризики та створені передумови для подальшого фінансового самовідтворення в частині інвестування» [3, с. 60]. Тобто, прибуток генерує рентабельність та забезпечує ефективність діяльності підприємства.

Другим компонентом є виробнича собівартість, яка відіграє суттєву роль при формуванні показників забезпечення ефективності діяльності. Тобто, під виробничою собівартістю продукції будемо розуміти поточні витрати підприємства на виробництво продукції, виконані роботи та надані послуги, які виражені у грошовій формі.

Наступним важливим компонентом в синергетичній системі, що визначає ефективність фінансово-господарської діяльності є рентабельність, яка характеризується рівнем прибутку, що підприємство отримує у звітному році на одну грошову одиницю вкладених коштів у

виробництво. Тому і постає питання в проведенні аналізу фінансової ефективності за показниками рентабельності.

Теоретичні дослідження підтвердили наявність різних підходів до визначення суті фінансової рентабельності підприємства.

Відтак, фінансова рентабельність це показник ефективності використання капіталу підприємства, адже методологічні засади аналізу рентабельності базуються на характеристиці відношення прибутку до вартості ресурсів, капіталу та засобів підприємства. Тобто, ефективність діяльності підприємства розраховується показниками рентабельності, які мають свої різновиди в залежності від досліджуваного ресурсу.

Існує багато досліджень щодо визначення та оцінки рентабельності, виділення дестабілізуючих факторів впливу, що призводять до посилення нерівномірностей в розвитку.

З цією метою, нами систематизовано наукові підходи до дослідження рентабельності з виокремленням визначальних характеристик та на цій основі обґрунтовано забезпечення фінансової ефективності з врахування сучасних тенденцій.

Результати подано в таблиці 1.

Результати аналізу показали, що більшість науковців обґрунтовують рентабельність через призму співвідношення прибутку з понесеними витратами, інтерпретуючи як індексатор ефективності, рівень прибутковості та синтез факторів виробництва і реалізації продукції.

Тобто, рентабельність, в нашому розумінні, це показник ефективності діяльності підприємства, що розраховується як співвідношення фінансового результату до ресурсів затрачених на його отримання. Відтак, «прибуток виступає генератором виробничого процесу, спонукає підприємство здійснювати нововведення, стимулювати інвестиції, випуск продукції і зайнятість» [10, с. 166] та посилює фінансову ефективність.

Розуміємо, що ефективність підприємства формується під впливом внутрішнього та зовнішнього середовища. З цією метою згрупуємо фактори впливу для подальшого формування стратегічних засад забезпечення фінансової ефективності в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур (рис. 3).

Таблиця 1

Розширене розуміння суті рентабельності, як основного компонента ефективності діяльності підприємства

Науковці	Рентабельність	Основні характеристики
Тешева Л.В.	«Показник, що відображає частку прибутку, яка отримується на одну одиницю витрачених ресурсів, і визначається відношенням прибутку до витрачених ресурсів» [4, с. 32].	Співвідношення прибутку та витрачених ресурсів
Бержанір І.А., Гвоздей Н.І., Улянич Ю.В.	«Індикатор, який характеризує ефективність фінансово-економічного механізму та прибутковість діяльності підприємства в умовах жорсткої ринкової конкуренції, а також світової економічної кризи. Вона відображає адекватність системи управління та доцільність управлінських заходів у процесі функціонування виробничо-торговельного підприємства» [5].	Індикатор ефективності в умовах конкуренції
Пігуль Н.Г., Бочкарьова Т.О., Кулинич Р.О.	«Відносний економічний показник, що характеризує ефективність виробництва та розраховується як відношення прибутку до витрат, тобто є нормою прибутку» [6, с. 189].	Відношення прибутку до витрат
Правдюк Н.Л.	«Економічна категорія, яка характеризує рівень прибутковості виробничої діяльності підприємства, а як показник – є найбільш узагальненим показником діяльності, де синтезуються всі фактори виробництва та реалізації продукції» [7, с. 128].	Синтез факторів виробництва та реалізації продукції
Чигріна К. О.	«Відносний показник, тобто рівень прибутковості, співвідношення прибутку з понесеними витратами» [8].	Співвідношення прибутку з понесеними витратами
Кромаровський Д. О.	«Якісний, вартісний показник, що характеризує рівень віддачі витрат або ступінь використання ресурсів, що є в наявності, в процесі виробництва і реалізації продукції» [8].	Рівень віддачі витрат / використання ресурсів
Долгоруков Ю.А.	«Відносний показник інтенсивності виробництва, який характеризує рівень окупності (прибутковості) відповідних складових процесу виробництва або сукупних витрат підприємства» [9, с. 15].	Рівень окупності (прибутковості)
Гринчуцький В.І.	«Стан фірми, коли сума виторгу від реалізації продукції покриває витрати на виробництво і реалізацію цієї продукції» [9, с. 15].	Сума виторгу покриває витрати
Бердар М.М.	«Один із головних вартісних показників ефективності виробництва, який характеризує рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у процесі виробництва» [9, с. 16].	Рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу

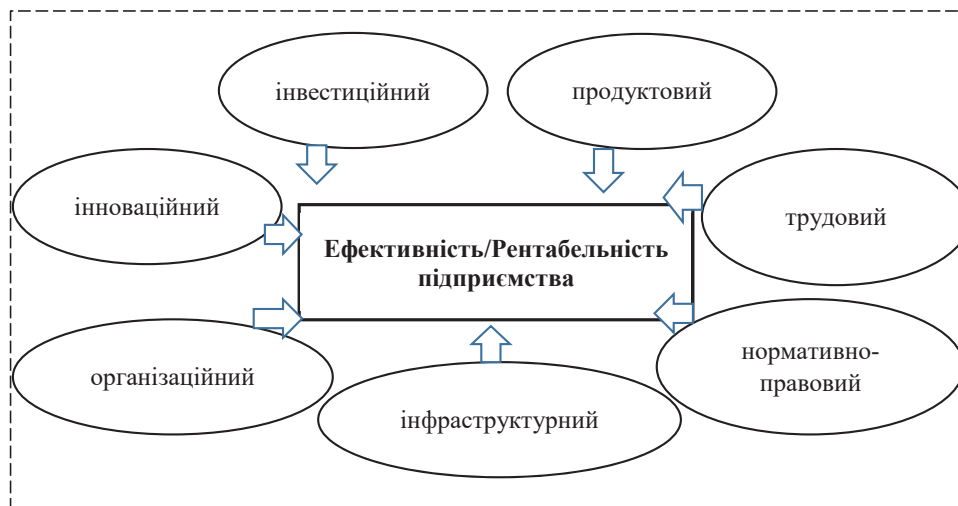

Рис. 3. Фактори підвищення ефективності в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур

Джерело: розроблено автором

Враховуючи сучасні умови, високу інтенсивність конкуренції, підприємствам необхідно швидко адаптуватись та реагувати на запити ринку. Тому, кожен зі суб'єктів господарювання в даному процесі зазнає впливу факторів. «Визначення факторів і сили їх впливу на показники рентабельності дають можливість реагувати на їх рівень за допомогою управління з метою пошуку резервів і підвищення ефективності загалом» [11].

Тобто, можемо зробити висновки, що ефективність в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур розраховується співвідношенням прибутку до витрачених ресурсів в процесі роботи і задає напрямок результативності вкладених коштів. В загальному, для нарощення фінансової ефективності підприємство має здійснювати ефективну інвестиційну політику, модернізувати виробниче обладнання, нарощувати виробничі потужності для збільшення обсягів виробництва та покращення якості продукції.

Висновки з проведеного дослідження. В основному можна зробити висновки, що важливий фактор який впливає на кінцевий фінансовий результат підприємства це ефективність основної (виробничої) діяльності. Тому, досить важливо напрацювати прикладні кроки в частині посилення ефективності управління у сферах збутової та цінової політики. Оскільки, цінова та маркетингова політики підприємства залежать від обсягів собівартості реалізованої продукції та якості тому, доцільно пропрацювати загальні постулати бізнесу. Тобто, чим краща якість продукції за найбільш приємнішою ціною, тим кращі позиції на ринку, що в підсумку дозволить отримувати дохід від реалізації продукції та зміцнювати позиції на ринку.

Проблематика посилилася з повномасштабним вторгненням в Україну та посилюється

різними кризовими ситуаціями, що призводять до зростання кількості підприємств, що є неприбутковими або поступово зменшують обсяги прибутку. Вплив роблять такі чинники як: високі ціни на закупку сировини та похідних, інфляційні процеси, падіння купівельної спроможності населення, коливання в податковій системі що в підсумку зменшують розмір прибутку підприємства.

Тому, забезпечення ефективності та підвищення рентабельності з врахуванням сучасних тенденцій є стратегічно важливим напрямом діяльності для підприємств усіх галузей економіки країни. Відповідно, посилення фінансової ефективності в системі формування екосистеми стимулювання розвитку підприємницьких структур буде генерувати нові ресурси та створювати додаткові можливості для кожного учасника.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ефективність діяльності підприємства: показники та шляхи підвищення. *Економіка підприємства*. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/17617/ (дата звернення: 04.02.2025).
2. Купира М. І., Грибук Р. М. Імперативи покращення фінансових результатів діяльності підприємства в системі інноваційного розвитку. Зб. наук. пр. «Економічні науки». Серія «Регіональна економіка». 2018. Випуск 15 (59). С. 156–166.
3. Купира М. І., Шейко Ю. О., Климчук О. А. Імперативи нарощення прибутку в умовах асиметричного розвитку підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Вип. № 4 (27). Дніпро, 2020. С. 59–62.
4. Тешева Л. В. Основні засади формування механізму управління рентабельністю підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 27. С. 31–35.
5. Бержанірі І. А., Улянич Ю. В., Гвоздей Н. І. Рентабельність як основний показник оцінки діяльності підприємства. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/3777/1/Rent_pidpr.pdf (дата звернення: 20.02.2025).

6. Пігуль Н. Г., Бочкарьова Т. О., Кулинич Р. О. Показники рентабельності підприємств різних галузей України та шляхи підвищення їх рівня. *ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО*. 2017. Вип. 10. С. 188–193.
7. Правдюк Н. Л. Рентабельність операційної діяльності підприємств: обліково-аналітичний аспект. *ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики*. 2018. Вип. 12. С. 124–141.
8. Чигріна К. О. Рентабельність підприємства та шляхи її підвищення. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/421/601> (дата звернення: 28.03.2025).
9. Гаватюк Л. С., Дембіцька А. В. Оцінка рентабельності підприємства та шляхи її підвищення в сучасних умовах господарювання. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 3 Том 1. С. 15–19.
10. Волинчук Ю. В. Купіра О. І. Генезис теорій прибутку підприємства. *Економічний форум*. 2014. № 3. С. 159–166.
11. Куцук П. О., Вірт М. Я., Гергеа О. В. Оцінка показників рентабельності та ділової активності торговельних підприємств України за 2008-2016 роки. *Ефективна економіка*. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/11.pdf (дата звернення: 10.04.2025).
4. Tesheva L. V. (2018) Osnovni zasady formuvannya mekhanizmu upravlinnia rentabelnistiu pidpriemstva [Basic principles of forming of a mechanism for management profitability of the enterprise]. *Black sea economic studies*. Vol. 27. Pp. 31–35.
5. Berzhanir I. A., Ulianych Yu. V., Hvozdiei N. I. Rentabelnist yak osnovnyi pokaznyk otsinky diialnosti pidpriemstva [Profitability as the main index of enterprise activity evaluation]. Available at: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/3777/1/Rent_pidpr.pdf (accessed: February 20, 2025).
6. Pihul N. H., Bochkarova T. O., Kulynych R. O. (2017) Pokaznyky rentabelnosti pidpriemstv riznykh haluzei Ukrainy ta shliakhy pidvyshchennia yikh rivnia [Indices of profitability of enterprises of various branches of Ukraine and ways of improving their level]. *Economy and Society*. Vol. 10. Pp. 188–193.
7. Pravdiuk N. L. (2018) Rentabelnist operatsiinoi diialnosti pidpriemstv: oblikovo-analitychnyi aspekt [Profitability of operating activities of enterprises: accounting and analytical aspects]. *Economy, finances, management: Topical issues of science and practical activity*. Vol. 12. Pp. 124–141.
8. Chyhrina K. O. Rentabelnist pidpriemstva ta shliakhy yii pidvyshchennia [The profitability of the enterprise and ways to improve]. Available at: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/421/601> (accessed: March 28, 2025).
9. Havatiuk L. S., Dembitska A. V. (2018) Otsinka rentabelnosti pidpriemstva ta shliakhy yii pidvyshchennia v suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Rating of enterprise profitability and ways of its increases in modern conditions entertainment]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. Vol. 3. No 1. Pp. 15–19.
10. Volynchuk Yu. V. Kupyra O. I. (2014) Henezys teorii prybutku pidpriemstva [The Genesis of Corporate Profit Theories]. *Economic Forum*. No3. Pp. 159–166.
11. Kutsyk P. O., Virt M. Ya., Hereha O. V. Otsinka pokaznykiv rentabelnosti ta dilovoi aktyvnosti torhovelnykh pidpriemstv Ukrainy za 2008-2016 roky [Estimation of profitability indicators and business activity indicators of Ukraine trade enterprises for the period 2008-2016]. *Efficient economy*. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/11.pdf (accessed: April 10, 2025).

REFERENCES:

1. Efektyvnist diialnosti pidpriemstva: pokaznyky ta shliakhy pidvyshchennia [Enterprise efficiency: indicators and ways to improve]. *Enterprise economics*. Available at: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/17617/ (accessed: February 04, 2025).
2. Kupyra M. I., Hrybuk R. M. (2018) Imperatyvy pokrashchennia finansovykh rezultativ diialnosti pidpriemstva v systemi innovatsiinoho rozvytku [Imperatives improvement financial results of the enterprise activity in the system of innovation development]. *The collection of scientific works "Economic Sciences". Series "Regional Economy"*. Vol. 15. No 59. Pp. 156–166.
3. Kupyra M. I., Sheiko Yu. O., Klymchuk O. A. (2020) Imperatyvy naroshchennia prybutku v umovakh asymetrychnoho rozvytku pidpriemstva [The imperatives of increasing profits in the conditions of asymmetric development of the enterprise]. *Eastern Europe: Economy, Business and Management*. Vol. 4. No 27. Dnipro. Pp. 59–62.